TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Giới đức là thước đo phẩm hạnh một con người

ISSN: 2734-9195 13:09 08/07/2026

Con người đích thực là người biết nuôi dưỡng giới đức, sống thuận theo chân lý và phát triển những phẩm chất cao quý của tâm. Chỉ khi biết học hỏi, thực hành Chánh pháp và chuyển hóa bản thân, chúng ta mới xứng đáng với giá trị quý báu của thân người.

Chúng ta thường nghĩ rằng đức Phật đã nhập Niết-bàn từ lâu. Nhưng thực ra, ai thấy được Pháp thì người đó thấy được Phật. Điều này không dễ thấu hiểu. Khi thấy Phật, ta thấy Pháp; khi thấy Phật và Pháp, ta thấy Tăng. Tất cả đều hiện hữu trong tâm.

Cần phải thấy cho rõ, đừng chỉ lấy lời nói ra để đùa vui hay bàn luận suông. Nếu không, người ta sẽ nói những câu như “Phật tại Tâm”, nhưng hành vi lại chẳng tương xứng, họ chẳng bao giờ thực hành hay chứng ngộ được điều gì theo đúng ý của đức Phật.

Tâm nhận biết Pháp. Cái biết đó chính là Phật. Đức Phật đã thuyết giảng về Pháp. Ngài đã giác ngộ Pháp, nhưng Ngài không mang sự giác ngộ ấy theo khi Ngài nhập Niết-bàn.

Ví dụ, bạn là một giáo viên. Bạn không sinh ra đã là giáo viên; bạn đã học tập để tích lũy kiến thức và kinh nghiệm giảng dạy. Bạn làm công việc đó trong nhiều năm, rồi một ngày sẽ nghỉ hưu và qua đời. Nhưng ta có thể nói rằng người giáo viên ấy không hề mất đi, bởi những phẩm hạnh tạo nên tư cách giáo viên của bạn vẫn còn đó. Giáo pháp về thực tại tối hậu - chân lý làm nên một vị Phật - không hề biến mất.

Có thể nói rằng có hai vị Phật: Phật với thân xác vật lý và Phật ở nơi tâm thức. Đức Phật từng dạy: “Này A-nan, hãy thực hành cho tốt, hãy tu dưỡng bản thân cho tốt. Ông sẽ đạt được thành tựu trong giáo pháp này. Ai thấy Pháp là thấy Ta, và ai thấy Ta là thấy Pháp”.

Khi thấy Phật, ta thấy Pháp; khi thấy Phật và Pháp, ta thấy Tăng. Tất cả đều hiện hữu trong tâm

Chúng ta nghe những lời ấy nhưng không thực sự hiểu ý nghĩa của chúng. Mọi thứ trở nên rối rắm: Pháp là Phật, Phật là Pháp. Nhưng sự thật là thế này: Ban đầu, chưa có vị Phật nào cả. Khi Ngài chứng ngộ Pháp, Ngài mới được tôn xưng là Phật. Trước đó, Ngài là Thái tử Tất-đạt-đa Cồ-đàm. Chúng ta cũng vậy. Chúng ta có thể tên là Joe, Alice hay thậm chí là một vị hoàng tử nào đó, nhưng nếu chúng ta chứng ngộ được Pháp thì chúng ta cũng là Phật, chẳng khác gì Ngài. Vì vậy, hãy nghĩ rằng Đức Phật vẫn đang hiện hữu.

Đức Phật ở đâu? Ở trong bất cứ việc gì ta làm, chân lý đều hiện diện. Chúng ta tưởng rằng mình có thể làm điều ác mà chẳng sao cả, vì không ai nhìn thấy. Hãy cẩn thận! Vì Đức Phật luôn nhìn thấy. Đức Phật vẫn hiện diện để nâng đỡ chúng ta bước đi một cách đúng đắn và bền bỉ trên con đường tu tập, nhưng ta lại không nhìn thấy hay nhận ra điều đó. Người tu tập sẽ không còn hoài nghi về thiện và ác; chính họ là người tự chứng nghiệm điều này. Tuy nhiên, ta lại nghĩ rằng mình có thể làm những điều bất thiện mà không ai hay biết.

Thực tế không phải vậy. Chính ta là người nhìn thấy. Dù ở đâu hay làm bất cứ điều gì, dù thiện hay ác, ta cũng không thể thoát khỏi kết quả của hành động đó. Đó gọi là nghiệp. Sự thật luôn hiện hữu trong từng hành động. Đức Phật đã giảng dạy dựa trên nguyên lý ấy. Nếu mọi người trên thế giới đều thực hành và thấu hiểu chân lý, họ sẽ chuyển hóa và trở thành Phật, một bậc thầy tuyên thuyết con đường đức hạnh. Vậy nên, Đức Phật vẫn luôn hiện diện. Bạn nên hoan hỷ về điều này, chứ không phải buồn phiền. Thế nhưng, có người lại than thở: “Chà, giá mà Đức Phật còn tại thế thì giờ này chắc tôi đã thành tựu rồi, và

đã giác ngộ rồi". Kỳ thực, Ngài vẫn luôn ở đây, hiện diện ngay trong con đường tu tập và trong thước đo đúng sai. Đức Phật gọi con người là "những chúng sinh đặc biệt" - những người có khả năng thấu hiểu và chứng ngộ giáo pháp. Khác với loài vật, chúng ta có khả năng hiểu được các khái niệm. Khi được một bậc thầy mô phạm dẫn dắt, ta có thể thực hành và chứng ngộ chân lý. Việc này đối với chúng ta dễ dàng hơn nhiều so với các loài chúng sinh khác.

Đức Phật ở đâu? Ở trong bất cứ việc gì ta làm, chân lý đều hiện diện. Chúng ta tưởng rằng mình có thể làm điều ác mà chẳng sao cả, vì không ai nhìn thấy. Hãy cẩn thận! Vì Đức Phật luôn nhìn thấy. Đức Phật vẫn hiện diện để nâng đỡ chúng ta bước đi một cách đúng đắn và bền bỉ trên con đường tu tập, nhưng ta lại không nhìn thấy hay nhận ra điều đó.

Giáo pháp dạy rằng thân người rất khó có được. Điều này thật khó hiểu. Ta thường nghĩ: "Sao lại khó? Người ta vẫn sinh ra liên tục đấy thôi. Đôi khi còn sinh đôi nữa là đằng khác". Ta chưa thực sự hiểu thấu đáo vì ta không biết thế nào mới là một con người đích thực. Ta nhìn quanh và thấy vô số con người. Một người khiếm khuyết về đức hạnh cũng là một dạng người, nhưng chỉ mới là con người về mặt hình thức; họ thực chất là một loài vật khác, chỉ mang cái danh là con người mà thôi.

Khi mới đến thế giới này, lúc còn thơ bé, ta chưa hiểu gì về cuộc sống. Ta không biết phải tu tập ra sao, cũng chẳng biết đâu là tài sản và đức hạnh đích thực của kiếp người. Khi lớn lên, nhờ học hỏi từ cha mẹ và thầy cô, ta dần vun bồi đức hạnh và trở thành một con người thực thụ. Lúc ấy, ta mới có thể nói rằng một con người đã được sinh ra.

Là con người, chúng ta có tiềm năng lớn lao hơn hẳn loài vật. Tôi từng lấy ví dụ về một con chó nằm ngủ trên đống lúa chưa tuốt hạt. Khi đói, nó buộc phải đi tìm thức ăn. Dù đống lúa có lớn đến đâu, nó cũng chẳng thể tận dụng được, bởi lẽ loài chó đâu biết tuốt lúa hay nấu cơm. Nó có thể lang thang khắp nơi mà chẳng tìm thấy gì, rồi lại quay về bên đống lúa ấy. Nó nằm đó với cái bụng rỗng kêu réo. Nó đang ở ngay bên nguồn thức ăn nhưng vẫn có thể chết vì đói.

Con người cũng vậy, chúng ta sở hữu một tiềm năng to lớn hơn nhiều. Tiềm năng ấy có thể được sử dụng để thực hiện điều thiện hoặc điều ác. Một kẻ ác - kiểu người mà ta có thể gọi là "người mang hình hài con người nhưng hành xử như loài vật" - thậm chí có thể hủy hoại cả một quốc gia, trong khi ta chưa từng nghe nói đến chuyện một con chó lại đi phá hủy một đất nước bao giờ. Ngược lại, nếu một người biết quan tâm đến Chánh pháp và thực hành một cách chân thành, thì họ có thể làm được những điều mà loài vật không thể nào thực hiện

nổi.

Thực ra, việc thực hành thiện pháp chẳng hề dễ dàng gì. Dù đó là những điều đúng đắn, nhưng lại khó thực hiện. Hãy xem xét một ví dụ đơn giản là ngũ giới. Chúng ta luôn phải giữ gìn các giới này; chúng chính là thước đo giá trị của một con người chân chính. Chẳng hạn như việc tránh sát sinh hay làm tổn hại đến mọi sinh linh khác, cũng như lan tỏa thiện chí đến tất cả mọi người; không trộm cắp, tôn trọng quyền lợi của người khác; biết tiết chế, chừng mực và giữ gìn sự đúng đắn trong các mối quan hệ tình dục; nói lời chân thật; và tránh xa các chất say. Nếu ai cũng tuân giữ những điều này, thế giới sẽ chẳng còn nhiều rắc rối nữa. Ngay cả khi chưa thấu hiểu giáo pháp, thì ít nhất xung đột cũng sẽ giảm thiểu, và chúng ta thực sự sẽ có được một thế giới nhân văn.

Những điều này tuy đơn giản, nhưng ai giữ được năm giới ấy sẽ có được sự an vui. Khi nhìn lại quá khứ, ta sẽ an lòng vì không làm hại ai, khi cái chết đến, ta sẽ không phải hối tiếc. Vậy nên, chúng ta đang tu học với mục đích trở thành những con người đích thực.

Ajahn Chah *(Phổ Tịnh dịch, theo tricycle.org)*
Nguồn link: **https://giacngo.vn/gioi-duc-nhu-thuoc-do-pham-hanh-cua-mot-con-nguoi-dich-thuc-post80191.html**